

Mindre byer, der skrumper Endelig evaluering

Maj 2021

dansk byplan
laboratorium

Kolofon

Udarbejdet af Dansk Byplanlaboratorium for Bolig- og Planstyrelsen.

Evalueringen er foretaget af Christian Broen og Ellen Højgaard Jensen, Dansk Byplanlaboratorium, desuden har Monica Bengtsen, Ny Weisser Øhlenslæger og Tor Johansson – alle tidligere medarbejdere på Dansk Byplanlaboratorium – medvirket til projektet.

En særlig tak skal lyde til de to forsøgsprojektkommuner Morsø og Hjørring Kommune. Desuden tak til alle syv kommuner, der har deltaget i følgeprojektet: Faaborg-Midtfyn, Lemvig, Lolland, Mariagerfjord, Ringkøbing-Skjern, Viborg og Vordingborg.

Illustrationer tilhører Dansk Byplanlaboratorium medmindre andet er angivet.

Forsidefoto Morsø Kommune, bagsidefoto Hjørring Kommune.

Indhold

1. Indledning	2
2. De to projekters oprindelige målsætninger	4
3. Status på de to projekter 2020/2021	7
4. Hvad siger de lokale?	31
5. Konklusion	35
6. Kilder	39

1. Indledning

At skrumpe landsbyer er en følsom problemstilling – for hvis ejendomme er det lige, der skal rives ned? Kommunernes indsats for at skrumpe landsbyer er nødt til at vinde accept i lokalsamfundene. Og spørgsmålene er: hvad *vindes* der menneskeligt og fysisk? Hvad *tabes* der menneskeligt og fysisk?

I nærværende rapport evalueres to eksperimenterende, kommunale forsøgsprojekter, der blev igangsat i 2015 for at *understøtte udviklingen i områder, der er præget af økonomisk afmatning og affolkning, gennem strategisk tilpasning og udtynding af små byer*. Det daværende Ministerium for By, Bolig og Landdistrikter havde året forinden oprettet en særlig fokuseret forsøgspulje til fornyelse af bymidter, handelsgader og mindre byer. To projekter fra hhv. Morsø og Hjørring kommuner fik støtte fra puljen og begge havde til hensigt at arbejde – hen over årrækken 2015-18 – på at tilpasse landsbyer til en situation med et lavere antal indbyggere.

Parallelt hermed igangsatte ministeriet følgeevalueringen *Mindre byer der skrumper – evaluering og netværk*, hvor Dansk Byplanlaboratorium fik til opgave at skabe netværk og vidensdeling i forhold til at dele de erfaringer, som de to kommuner indsamlede i løbet af deres projektperioder. Desuden fik Dansk Byplanlaboratorium til opgave at udarbejde nærværende, afsluttende evaluering af projekterne. De to kommunale projekter blev i 2018 forlænget til 2020 og den endelige evaluering blev skudt i overensstemmelse hermed.

Projektet og evalueringens metode og empiri

I evalueringen er der brugt en vifte af metoder til at belyse forsøgsprojekterne fra forskellige vinkler.

Det drejer sig om:

- Forløbsanalyse på baggrund af projekternes formål og en række netværksseminarer, hvor der blev gjort status på deres fremdrift.
- Fokusgruppeinterviews med lokale styregruppemedlemmer
- Kommenterede byvandring med lokale ildsjæle
- Semistrukturerede kvalitative interviews med tilfældigt udvalgte beboere i Karby i Morsø Kommune og Sdr. Rubjerg i Hjørring Kommune.
- Faktuelt materiale om antal nedrivninger og befolkningsudvikling i de to områder.

Denne evaluering er som beskrevet den afsluttende del af det længerevarende projekt *Byer der skrumper – evaluering og netværk*. Evalueringen benytter sig af en analysemetode, der kaldes forløbsanalyse. Metoden fokuserer på, hvordan projekterne lykkes ud fra det mål, der indledningsvist er sat. Formålet er samle viden om projekternes fremdrift rent forløbsmæssigt, hvilke barrierer der mødes samt hvad der hhv. *hæmmer* og *fremmer* projekterne. Det væsentlige er, hvordan barriererne enten overkommes, eller projektmålsætningerne omdefinieres, da erfaringer herfra kan være værdifulde for andre.

I forløbsanalysen har vi derfor indsamlet empiri på forskellige stadier i de to projekters forløb – fra de oprindelige projektbeskrivelser over projekternes indledende indsatser til de endelige resultater af projektindsatserne ved projekternes afslutning. Det empiriske materiale, der lægges til grund for denne evaluering, vil derfor være de to lokale projekters oprindelige projektbeskrivelser samt de oprindelige byfornyelsesprogrammer.

Desuden bruges en række referater af aktiviteter foretaget i følgeprojektet – dels diskussionsseminarer for alle netværksdeltagere afholdt i hver af de to kommuner i første halvår af 2016, samt et midtvejsseminar i afholdt København i marts 2017. Og dels et afsluttende webinar afholdt i andet halvår af 2020. På hvert af disse fire seminarer blev der gjort status på de lokale projekters fremdrift. Desuden blev der i projektet i oktober 2017 afholdt en studietur til Lemvig Kommune.

Følgeprojektet benyttede sig desuden af fire supplerende metoder til at samle viden ind om projekterne – *reflekterende seminarer*, *kommenterede byvandring*er og *interviews med indbyggere*, samt *fokusgruppeinterviews med frivillige fra de lokale projekter*.

De *reflekterende seminarer* blev brugt for at sparre mellem projekt- og netværkskommuner samt gøre status på de to projekters fremdrift.

De *kommenterede byvandring*er blev brugt for at få et indtryk af de lokale frivilliges blik på deres landsby nu og her, samt hvad de ønskede sig at projektindsatserne skulle føre til af fysiske forandringer. Der er gennemført kommenterede byvandring i de to områder i 2016 og i 2021.

Interviews med de lokale indbyggere blev brugt for at få indtryk af, hvordan de lokale forholdt sig til projekterne. Der er her tale om en række kvalitative, semistrukturerede interviews foretaget med tilfældigt udvalgte indbyggere, der var hjemme på interviewtidspunktet i 2016. Interviewene foregik ved indbyggernes køkkenborde og blev foretaget af deltagerne i følgeevalueringens kommunenetværk, ansatte i kommunerne samt projektledelsen og -ejerne. I alt er 12 interviews refereret fra 2016. Fra 2020 er der refereret seks interviews – alle med de samme respondenter, som blev interviewet i 2016, mens det ikke var muligt at få kontakt til de resterende. På grund af restriktioner som følge af den 2. Corona-nedlukning, er disse foretaget som telefoninterviews af projektledelsen, hvilket naturligvis er et andet vilkår end i 2016. Som sådan er dette et begrænset materiale – men meget værdifuldt, da evalueringen her får indblik i de lokale indbyggers opfattelser af projekterne.

En sidste ting, der lægges til grund for denne evaluering, er *fokusgruppeinterviews foretaget med repræsentanter for de to projekters frivillige* i november 2016 og december 2020. Det kan desuden tilføjes at følgeevalueringen altid har gennemført de lokale seminarer og interviews med lokale indbyggere med udgangspunkt i de to landsbyer Karby på Mors og Sdr. Rubjerg i Hjørring.

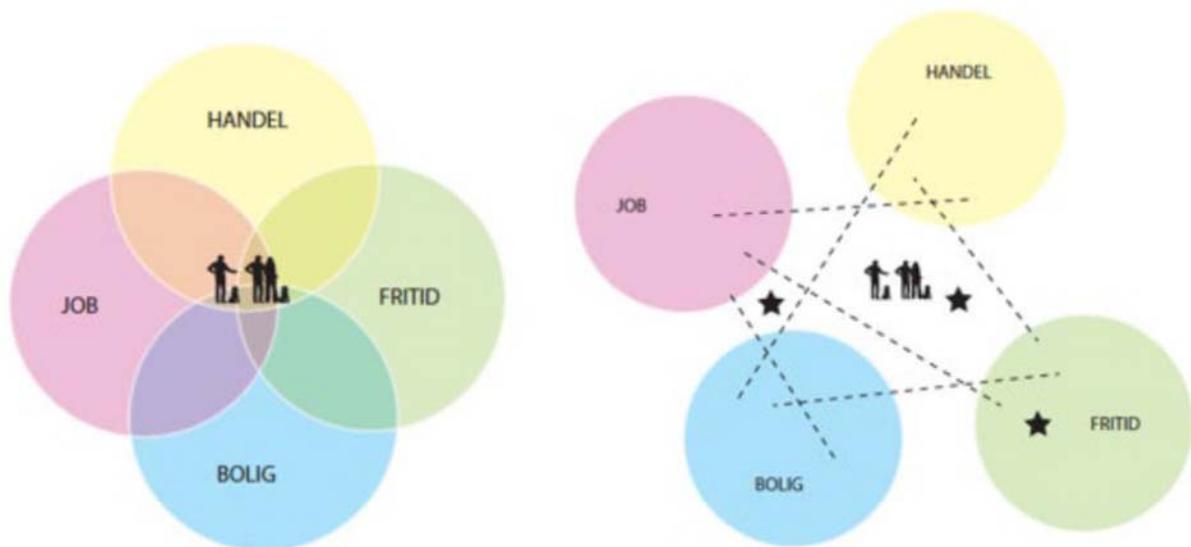
Tidslinje for følgeprojektet *Mindre byer der skrumper, evaluering og netværk 2015-2021*.

2. De to projekters oprindelige målsætninger

2.1 Målsætninger for projekt *Strategisk tilpasning i landsbyen*

De 7 sogne

Morsø Kommune var under et stort økonomisk pres i årene efter den økonomiske krise i slutningen af nullerne. Kommunen udarbejdede i samarbejde med et konsulentfirma *Serviceplan2020*, som indeholdt en række scenarier for kommunens udvikling. I stedet for en salamimetode, hvor alle budgetposter blev skåret lidt, valgte man i *Serviceplan2020* at kigge mere langsigtet og nedlagde hele institutioner – fx på skoleområdet. I starten af 2014 vedtog den nye kommunalbestyrelse planen, der medførte lukning af skoler og en kommunalt drevet færgerute, samtidig med at man også prioriterede midler til en udviklingsdagsorden, som fx at støtte kulturevents, såsom det årlige kulturmøde. Et af de områder, der blev ramt hårdt af lukning af skole og færgerute, var Sydmors, hvor et stærkt borgerengagement og foreningsliv startede 'Landsbyen de 7 sogne'. Det er et projekt drevet af lokale ildsjæle med en stærkt forankret klyngetankegang, hvor man fremover gerne vil agere som én landsby – en superlandsby – der tilsammen deler 'faciliteter' som købmand, fritidsfaciliteter, mødesteder, jobs og boliger.

Klyngelandsby

Figuren viser forskellen på den traditionelle forståelse af en landsby, hvor alle funktioner er samlet, og en klyngeforståelse, hvor funktionerne er spredt i hele området – fordi ingen by er stor nok til at indeholde det hele.

Figur 1. Traditionel forståelse af en landsby og klyngelandsby (Fra Strategisk tilpasning Landsbyen de syv sogne, Byfornyelsesprogram Morsø Kommune 2015-2018, side 16)

Morsø Kommunes oprindelige projektansøgning beskriver en meget grundig tilgang til at udvikle redskaber til strategisk tilpasning i Landsbyen de 7 sogne. Der blev afsat tid til udvikling og afprøvning (hhv. 1. og 2. halvår af 2015) og realisering (2016-17). I det efterfølgende byfornyelsesprogram er det også centralt at udvikle og afprøve værktøjer til dialog om, prioritering af og beslutning om tilpasning af landsbyer i samarbejde med borgere. Et centralt bagvedliggende greb i Morsø Kommunes byfornyelsesprogram, er et dobbelt syn på forandring – pointen er her at fysisk forandring og mental forandring er to sideløbende processer, der påvirker hinanden. Begge disse greb vidner om en meget processuel tilgang. Igennem projektprocessen blev der identificeret fem temaer, som projektet vil arbejde med: *Landsbyernes købmænd, Landsbyernes mødesteder, Almene ældreboliger, Landskab i stedet for boliger og Planlægning og infrastruktur.*

I Byfornyelsesprogrammet defineres en række succeskriterier, som projektet søger at opfylde. De overordnede succeskriterier går på gennemførelse af byfornyelsesprogrammet inden for tidslige og økonomiske rammer og gennemførelse af dialog med alle relevante parter, samt opsamling og formidling af værktøjer så andre kan få glæde af erfaringerne. I byfornyelsesprogrammet er udpeget omdannelsesprojekter, som kan løfte området på baggrund af den strategiske tilpasning samt

tilpasningsprojekter, hvor bygningsmassen enten nedrives eller omdannes indenfor rammerne af byfornyelsesloven. (Fra *Strategisk tilpasning i 'Landsbyen De 7 sogne' på Mors, ansøgning, Morsø Kommune 2014* og *Strategisk tilpasning Landsbyen de syv sogne, Byfornyelsesprogram Morsø Kommune 2015-2018.*)

2.2 Målsætninger for projekt Løkkensvej, Lev godt, lad det gro

Hjørring Kommune var, ligesom Morsø Kommune og mange andre kommuner på daværende tidspunkt, presset af dønningerne fra den økonomiske krise og måtte skære i den kommunale service. Dette gav bl.a. udslag i en række skolelukninger – i årene 2010-15 lukkede kommunen 12 ud af i alt 27 folkeskoler. Kommunen har brugt fysiske planlægningsredskaber til prioritering og vedtog i 2015 den såkaldte Plus15-plan – en plan- og udviklingsstrategi, der arbejdede med to centrale begreber: investering og tilpasning.

Processuelt blik på nedrivning og begrønning langs Løkkensvej. (Fra Løkkensvej, lev godt, lad det gro, Projektbeskrivelse, Hjørring Kommune og Schønher, oktober 2014)

Tilpasning af bygningsmasse og servicestruktur til færre indbyggere, primært på landet, og *investering* i vækstområder. Løkkensvej er et de lokalområder, hvor kommunen tilpassede. Løkkensvej er en lang, lige landevej (statsvej), der forbinder Hjørring og Løkken og på strækningen ligger en række landsbyer, der har de kendte udfordringer med tomme huse og forfald og en aldrende beboersammensætning. Formålet med Løkkensvej-projektet var ifølge den oprindelige projektbeskrivelse at 'vende landsbyerne om' – altså væk fra vejen og orientere dem mod landskabet – ved at rive huse ned langs vejen og bygge nye længere væk fra vejen. Desuden beskrives et ønske om at gøre vejkantbyernes tætte struktur mere grønne og åbne. Det kan fx gøres ved at begrønne

de tomter, hvor der er revet ejendomme ned. Derved trækkes naturen ind mellem landsbyens huse og det bagvedliggende landskab gøres mere synligt og tilgængeligt. Desuden vil man bevare og styrke den rumlige sammenhæng på langs og på tværs af Løkkensvej. Derudover ønsker kommunen at styrke rekreative muligheder ved at lette adgangen til landskabet ved at skabe nye attraktive vandreruter og trampestier til motion, leg og afslapning. I øvrigt vil en begrønning og mere rekreativ brug af ådalene skabe en barriere mellem intensivt gødet landbrugsjord og åerne, hvilket vil medvirke til at begrænse udvaskning. Projektbeskrivelser og byfornyelsesprogram havde begge stærke visualiseringer af den foreslåede forandring og af processen, der har et 20årigt sigte (Løkkensvej - Lev godt, lad det gro, Projektbeskrivelse, Hjørring Kommune og Schønherr, oktober 2014).

3. Status på de to projekter 2020/2021

Dette kapitel 3 er baseret på kommunale projektlederes perspektiv på projekterne på det afsluttende webinar 19. november 2020, samt besigtigelser 19. marts 2021.

3.1 Status på projekt Strategisk tilpasning i de 7 Sogne

Projektets opstart

Kommunen har stået for en meget grundig indsats ift. at diskutere tilpasningsplaner igennem med lokalbefolkningen, men der har været startvanskeligheder som beskrives i det efterfølgende, som gjorde at Byfornyelsesprogrammet først i 2016 blev sendt til godkendelse i Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen. Her ønskede kommunen at benytte statslige støttemidler til istandsættelse af en ejendom til erhverv/bed and break fast i Karby. I og for sig en god ide under temaet om at revitalisere et mødested for lokalbefolkningen. Dette blev dog afvist af styrelsen under henvisning til regler om erhvervsstøtte. Først i 2017 blev programmet endeligt godkendt.

Konkrete indsatser

Her følger en gennemgang og endelig status af projektets fem temaer: *Landsbyernes købmænd*, *Landsbyernes mødesteder*, *Almene ældreboliger*, *Landskab i stedet for boliger og Planlægning og infrastruktur*. Gennemgangen baserer sig på fokusgruppeinterview med lokale frivillige, samt kommunens embedsmænd. Desuden baserer gennemgangen sig på besigtigelse og byvandring i marts 2021.

Rammer og Forløb for Strategisk tilpasning i 'Landsbyen De 7 sogne på Mors'

Morsø Kommunes

byfornyelsesprojekt på Sydmons

Forløb: 2015-2017 (forlænget til 2020).

Økonomi: 2.97 mio. kr.

Tidsplan

- 2014 Ansøgning godkendt.
- 2016 byfornyelses-program godkendt af kommunalbestyrelse og fremsendt til ministeriet.
- 2017 endelig godkendelse af byfornyelsesprogram og arbejde med temaer.
- 2018 forlænget til 2020.
- 2018-19 Arbejde med Redsted Sognegård som mødested.
- 2020 afslutning.

Landsbyernes købmænd: temaet droppet

I den oprindelige projektbeskrivelse var tanken at løfte ankomstarealer ved to af områdets købmænd. Men da begge de to købmænd måtte lukke i starten af projektperioden, skønt der foregik en stor indsats for at finde nogle, der vil overtage butikken i Redsted, lykkedes det ikke. Det besluttedes derfor i samarbejde med styregruppen at bruge de reserverede midler til temaet om *Landsbyernes mødesteder* (se herunder). Indenfor området er der nu kun én tilbageværende købmand – i landsbyen Hvidbjerg. En barriere her er, at planer hurtigt kan blive overhalet af virkeligheden og kommunens embedsmænd giver udtryk for, at man har brugt ressourcer på at gentænke, hvordan allerede tildelte projektmidler skulle bruges. Der er ikke en snorlige vej, siger de.

Landsbyernes mødesteder: Tilpasning af Redsted Sognegård

Redsted Sognegård før. Foto Morsø Kommune.

En væsentlig indsats under dette tema har været arbejdet med at tilpasse Redsted Sognegård, som altid har haft funktion af forsamlingshus og som tidligere både har været skole (nedlagt 1990) og børnehave (nedlagt 2014). Det var et større bygningskompleks, der delte ankomstarealer, toiletfaciliteter, depot og varmesystem. Embedsmændene beskriver en række barrierer vedrørende tilpasningsprojektet, da der lokalt var mange urealistiske ideer om at bruge de mange lokaler til fx ungdomsboliger og rugekasser for virksomheder. Her blev projektets værktøjer til at arbejde med mental

og fysisk forandring, taget i anvendelse. Embedsmændene forestod en modningsproces, der bl.a. bød på forskellige scenarier for bygningen – at lade den stå eller rive forskellige dele ned. Modningsprocessen blev afsluttet ved at de lokale til sidst sagde; nu skal vi have det her afsluttet og revet ned. Således blev en del af bygningen revet ned i 2019, mens forsamlingshusdelen blev bevaret og løftet med moderne toiletter og varmesystem. Desuden er der lavet fx moderne køkkenfaciliteter, som er realiseret for fondsmidler.

Redsted Sognegård før. Illustration fra Morsø Kommune.

Den nuværende bygning rummer således en forsamlingshal, køkken og toiletter samt et aktivitetslokale, kaldet Hulen, der blandt andre bruges af den lokale billardklub. De lokale frivillige har lagt energi i indsatsen og bl.a. været med til at genanvende mursten til det nye byggeri. I tilknytning til sognegården, er der større, grønne arealer, hvor der bl.a. ligger en shelterplads, som både frivillige og embedsmænd synes har fået en umotiveret placering. Projektet har kostet godt 1.5 mio. kr. i områdefornyelse og bygningsfornyelse. Hertil kommer nedrivning til ca. 1 mio. kr., som kommunen har bekostet.

Redsted Sognegård efter ombygning. Foto Morsø Kommune.

Landsbyernes mødesteder: Tæbring Bypark

I den lille landsby Tæbring oplevede de lokale et stort tab af værdi, da landsbyens købmandsbutik drejede nøglen om i starten af projektperioden. Fra projektledelsens side har man arbejdet med denne oplevelse og på at sætte noget i stedet. Købmandsbutikken lå på en hjørnegrund lige midt i byen og ved siden af lå en dårlig bolig. Det lykkedes kommunen at erhverve købmandsbutikken og naboejendommen og rive dem begge ned, så man stod med to større, sammenhængende grunde. De lokale i Tæbring ville gerne lave et friluftsted. Der var mange ideer til hvilke funktioner, der kunne tænkes ind. Bl.a. var der et ønske på et lokalt borgermøde, om at lave en bypark, hvor børn og ældre kunne samles. Kommunens embedsmænd giver udtryk for, at de var forbeholdne overfor relevans af byparken, da Tæbring fx ikke er et sted, hvor der bor mange børn, men at projektet allerede var igangsat med vindmøllepenge (Grøn fond). Der var altså en eksisterende indsats, som projektet kunne koble sig til, fremfor at risikere at lave en parallel indsats et andet sted i byen. Der blev nedsat en arbejdsgruppe for hvert delprojekt – legeplads, havepavillon og petanque-bane - der er realiseret via mange små puljer. Vi får at vide, at faciliteterne bliver brugt, selvom både embedsmænd og frivillige under byvandringen i marts 2021 er inde på, at der ikke bor mange børn i byen, samt at der i disse år fødes ca. 180 børn om året i hele Morsø Kommune. Faciliteterne i Tæbring Bypark har kostet 150.000 kr. at realisere i projektmidler.

Legeplads i Tæbring Bypark. Foto Morsø Kommune.

Var der behov for legeplads?

Embedsmændene er selv forbeholdne overfor behovet for en bypark og særligt anlæggelse af en legeplads. Et spørgsmål er her om kommunens embedsmænd ud fra en mere klassisk embedsmandsrolle kunne have udfordret de lokale på behovet for en legeplads. Det virker som om, at det har været svært at tage de midler, - der skulle have været brugt til købmanden i Tæbring, - og flytte dem til et andet sted i De 7 sogne. Men spørgsmålet er, om kræfterne kunne have været samlet i Karby Kuber, der pt. ikke har en legeplads?

Desuden fremstår byparken med et lidt fragmenteret fysisk udtryk. Et spørgsmål er her, om kommunens embedsmænd kunne have løfte byparken ud fra et en arkitekt- eller planlægningsfaglighed. Fra studieturen til Lemvig Kommune husker vi en ordning, hvor kommunen betingede offentlig støtte til landsbyprojekter af, at der blev brugt professionel konsulentbistand til den fysiske udformning. Kunne Tæbring Bypark være blevet den legeplads, hvor børn fra andre dele af kommunen plager deres forældre om at komme hen i weekenden?

Udenfor projekt Strategisk tilpasning: Karby Kuber-projektet

Selvom Karby Kuber-projektet ikke er en del af projekt Strategisk Tilpasning i Landsbyen de 7 sogne, skal det alligevel medtages her, da sontringen i virkeligheden er ret teoretisk og fordi projektet i praksis støtter op om temaet om *Landsbyernes mødesteder*.

Karby Kuber-projektet er gået ud på at ombygge en tidligere nedslidt skole til et moderne natur- og friluftscener, der indeholder mange moderne faciliteter som fx et industrikøkken, lejrskole med festsal, samt en række andre lokaler og funktioner, ligesom udendørsarealer er blevet løftet. Projektet har sit navn Karby Kuber efter et arkitektforslag, der gik ud på at opføre et antal bikubelignende kuber på taget af den ældre skolebygning. Projektet opnåede allerede i 2011 støtte hertil fra Lokale- og Anlægsfonden.

Efter en massiv renoveringsindsats, der også tæller støtte fra en række fonde, men udført ved frivillig arbejdskraft, omfatter projektet i 2021:

- Ankomsthall – et stort højloftet lokale med store vinduer og lysindtag fra flere sider (overalt i bygningen er der lyse og venlige lokaler). Ideen med rummet er, at det skal være stedets hjerte, hvor lokale kan droppe forbi og møde andre tilfældigt.
- lokaler som næsten er færdigindrettede til en lejrskole. En stor sal, soveværelser, samt et større køkken. Det er desuden tanken at den store sal skal kunne bookes til selskaber. Efter de frivilliges udsagn er der mange bookinger her i 2021-22. Disse lokaler mangler stadigvæk handicapadgang og godkendelse til overnatning fra brandmajoren. De lokale beskriver at der kommer mange turister til området om sommeren, så her er en indtjeningsmulighed, der kan hjælpe med at holde Karby Kuber økonomisk oven vande i fremtiden.
- nyt industrikøkken med et antal kogeøer, der til hverdag bruges i hjemkundskabsundervisning af eleverne fra Hvidbjerg Friskole.
- moderne toiletfaciliteter.
- ny belægning på p-plads og nye ramper, så der er god tilgængelighed for handicappede og dårligt gående.
- et fantastisk uderum, der er lavet ved at fjerne gavlen til den tidligere gymnastiksal, så den store, højloftede sal nu åbner sig op mod syd. Rummet giver mulighed for udendørsaktiviteter i læ for vind og vejr.
- fantastisk udsigt fra dette rum til Mors smukke, bløde bakkelandskab. Karby Kubers grund er et engareal, hvor en bæk nu er genslynget. Et stiprojekt 'Kærstien' løber nu fra Karby til Hvidbjerg. De steder stien krydser ådale og vådområder er der bygget træbroer. Kærstien er realiseret med midler fra Realdania og en træbro er realiseret med midler fra Nordea-fonden.
- en ca. ti meter høj og fem meter bred kube er opført på grunden. Ideen er at den skal bruges som en sauna, men det er et meget højloftet rum at varme op, hvilket gør det svært at finde en opvarmningsmetode, der er ikke for dyr i drift.

Udsigt fra Karby Kubers underum over landskabet.

Bedre lokaleprogrammering af Karby Kuber

De frivillige beskriver at der pt. er diskussion og potentielle konflikter om brug af ankomsthallen, da selskaberne hellere vil booke dette lokale end lejrskolens selskabslokale. Hvis rummet benyttes til private fester, vil det ikke kunne få drop in funktion, der kræver offentlig adgang. Et spørgsmål er her, om kommunens embedsmænd ud fra et arkitektur-fagligt udgangspunkt kunne have løftet projektet med en grundigere programmering af bygningens rum og funktioner?

Kuber svære at realisere

Som nævnt var den oprindelige projektide for Karby Kuber at bygge et antal bikubelignende kuber på taget af bygningen. Dette kan have været godt tænkt for at lave signalarkitektur, men det viste sig konstruktionsmæssigt at være kompliceret – og for dyrt. Et spørgsmål er her, om kommunen ud fra et bygningsfagligt udgangspunkt kunne have bremset eller kvalificeret den urealiserbare kube-ide i en tidlig fase?

Kube svær at bruge som sauna

Kubens saunafunktion virker ikke gennemtænkt, da det er svært at finde en opvarmningsmetode der er ikke for dyr i drift. Et spørgsmål er her om kommunens embedsmænd kunne have forudset dette og bremset kubeideens saunafunktion, der vil være dyr i drift?

Kan de lokale vedligeholde?

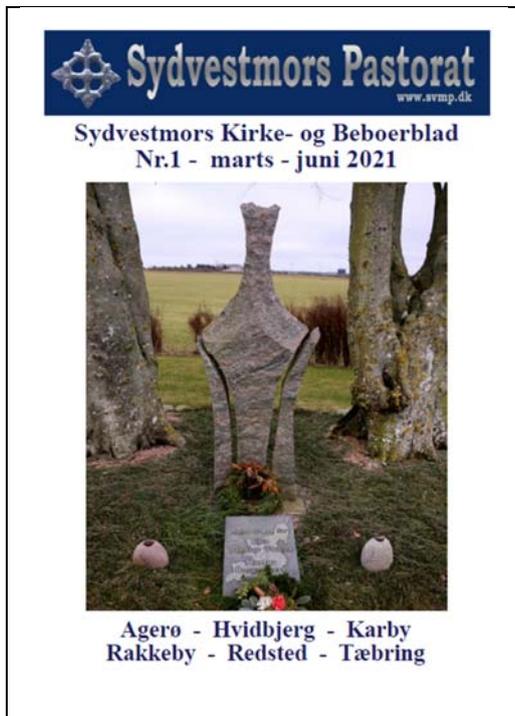
Det er Morsø Kommune, der er ejer bygningerne og også kommunen, der er bygherre på Karby Kuber. Således har Landsbyen De 7 sogne mulighed for at bruge kommunens kassekredit, hvilket er en fordel, da det vil være svært for de frivillige at få kredit til udlæg i banken. En betingelse for fondstøtte er, at kommunen garanterer 10 års vedligehold. Det er dog i vid udtrækning de lokale, frivillige kræfter der står for at vedligeholde bygninger og stiprojekter.

Offentlig sti på privat grund

Kærstien løber over flere private matrikler, hvor ejerne så problemer i at den offentlige adgang ville gå ud over jagtmulighederne, men det lykkedes på grund af samarbejde mellem kommune, private lodsejere og ildsjæle at få en aftale i stand.

Udenfor projekt Strategisk tilpasning: Folkekirkeprojektet

Selv om Folkekirkeprojektet er ikke en del af projekt Strategisk Tilpasning i Landsbyen de 7 sogne, skal det alligevel medtages her, da projektet i praksis støtter op om temaet om *Landsbyernes mødesteder*, da områdets seks kirker er klassiske mødesteder. Det er lykkedes i 2016 styregruppen for Landsbyen de 7 sogne at inspirere den offentlige serviceudbyder Morsø Provsti til at bruge klyngetankegangen. Der er seks kirker i De 7 sogne og ikke befolkningsunderlag til at holde alle kirker i gang. Der arbejdes således på at give kirkerne forskellige funktioner – én skal være refugium, en anden bruges til overnatning, en tredje har en fin akustik og bruges til koncerter. For Hvidbjerg Kirke, der ligger tæt på skolen, arbejdes der på en børn- og unge-profil. Status i 2020 er, at der mangler fysiske tiltag til at omdanne kirkerne til at de kan udfylde deres respektive roller. Men søndagsgudstjenester sker nu kun i én af kirkerne. I dag går man ikke kun i kirke i sin egen kirke, men i den kirke, hvor ugens gudstjeneste er. Efter de lokale frivilliges udsagn er antallet af kirkegængere, der kommer til gudstjeneste, fordoblet fra 2016-2020. Der var i 2016 allokeret 1,5 præstestilling til at betjene de seks kirker – det er uændret i 2020.

Første nummer af Sydvestmors Kirke- og Beboerblad, der tidligere alene var kirkeblad.

Samlet om temaet Landsbyernes mødesteder

Isoleret set er hvert enkelt af delprojekterne indenfor temaet om landsbyernes mødesteder store succeser. Men med godt 2100 indbyggere i Landsbyen De 7 sogne i 2015 og ca. 1900 i 2020, er der her et spørgsmål, om der i fremtiden er behov for forsamlingslokaler både i Karby Kuber og Redsted Sognegård?

Almene ældreboliger: nedrivning

Et projektmål var at nedrive almene ældreboliger, der var utidssvarende og havde tomgangsdrift. Her er Morsø Kommune lykkedes med at rive otte utidssvarende ældreboliger i Tæbring ned. Nedrivningen er ikke foregået for projektmidler, men har kostet lige under 400.000 kr. Se landskabskig, som dette har givet på side 17.

Ældreboliger i Tæbring – før nedrivning. Foto Morsø Kommune.

Landskab i stedet for boliger: hvilke ejendomme skal rives ned?

I projektet er afsat midler til bygningsfornyelse til enten nedrivning eller renovering af boliger i området. De udpegede bygninger skal ligge indenfor de udpegede naturzoner og skal udgøre en strategisk placering i landsbyen i forhold til at opnå tilskud til nedrivning. Der er generelt foregået megen kommunikation og koordinering mellem kommunen og styregruppen om det videre arbejde med de fem temaer, samt om hvilke ejendomme, der skal tages ned. Dette til trods har der været en enkelt episode, der vakte lokal vrede. Da byfornyelsesprogrammet i starten af 2016 blev sendt til politisk godkendelse i kommunalbestyrelsen, optrådte der i programmet ejendomme med konkrete adresser i Karby, til enten nedrivning eller omdannelse indenfor rammerne af byfornyelsesloven. Dette var ikke clearet lokalt, virkede voldsomt på borgerne og skabte en ubehagelig stemning af modstand. Kommunens embedsmænd trak derfor programmet tilbage og ændrede programmets formulering. I programmet havde potentialet, for nedrivning eller omdannelse, været udpeget fra starten som naturzoner med mulighed for at skabe visuelle og fysiske forbindelser til landskabet – altså i runde formuleringer og på kortbilag. Det er en vigtig læring i arbejdet med at skrumpe landsbyer at når tilpasnings- og nedrivningsplaner offentliggøres og drøftes lokalt, så er det altid følsomt at udpege konkrete adresser på skrift. I betragtning af en proces, hvor kommune og konsulent har

arbejdet meget hensynsfuldt, var dette en fodfejl. En anden metode er kort/luftfotos af området med bløde markeringer af landskabskig/hvor landskabet kunne trækkes ind. Kommunens erfaring var at dette bedre kan accepteres lokalt, hvorfor kommunens embedsmænd anbefaler denne metode.

Palles hus der ligger i et vejsving, så når man kører ind i Karby fra syd, er der nu udsigt til Limfjorden i stedet for Palles hus. Foto af Chresten Søndergaard.

Der er fra 2016-18 foretaget nedrivninger af 20 boliger og 8 almene boliger indenfor Landsbyen de 7 Sogne. Kun en mindre del af nedrivningerne udføres med midler fra forsøgsprojektet. De resterende midler kommer fra øvrige puljer.

Landskab i stedet for ældreboliger i Tæbring og området opleves nu i sammenhæng med det åbne land og udsigten over Limfjorden. Foto Morsø Kommune.

Planlægning og infrastruktur: genoplivning af Næssundfærgen

Planlægning og infrastruktur er det femte og sidste tema og det er koncentreret om en lokal indsats for Næssundfærgefarten. Denne er en tidligere kommunalt drevet færgefart, som blev lukket i 2014 som følge af kommunalbestyrelsens vedtagelse af Serviceplan2020. I 2016 blev færgefarten genåbnet af frivillige, lokale kræfter, der havde stiftet en forening, Næssund Færgens Venner, som fik kommunen til at forære sig færgen og driver færgefarten.

Færgedriften får et årligt kommunalt tilskud, idet den anses som en aktivitet til markedsføring af Mors, som posten i det kommunale budget hedder. Færgen er et populært udflugtsmål og laver en del turismerelaterede sejladsere, ligesom der er pendlere, der bruger den, når de skal på arbejde i Thy. Næssund Færgens Venner har i 2019-2020-2021 vundet en kommunalt udbudt kontrakt om 'kulturelle oplevelser på fjorden', hvilket har givet foreningen et årligt beløb på en ½ mio. kr.

Hvad er det reelle transportbehov?

Kommunens embedsmænd giver udtryk for at de både ser færgeaktiviteten som et kulturelt indslag og som transport. Spørgsmål er her om kommunen har lavet analyse af det reelle transportbehov, der kan berettiggende den kommunale støtte.

Næssundfærgen sejler alle dage

*Skyd genvej mellem Mors og Thy med
Danmarks eneste foreningsdrevne bilfærge
- den sidste klassiske Limfjordsfærge*

Billetspriser
 Personbil inkl. Passagerer:
 Enkelt: kr. 60,- Tur/retur kr. 100,-

TUR-sejlsads om aftenen
 Arrangerede udflugter på
naessundfaergen.dk
 Udflugt med middag fra 195,-
 Altentur med kagebord fra 165,-
Chartering af M/T NÆSSUND
 Første tur kr. 3500,-
 Følgende ture kr. 1000,-
 Få mere information på: 2830 3173

Afstande fra Næssund

Mod vest:	Mod øst:
Hurup: 4 km	Jesperhus: 21 km
Thyboen:	Nykøbing: 24 km
via Agger: 26 km	Fur: 44 km
Struer: 28 km	Hvalsund: 49 km

Skyd genvej - spar op til 55 km!

Fra/ab/from Mors i minuttal

10-30-50

Fra/ab/from Thy 5 min. senere/later/später

Mandag-fredag 06.30-18.15

Weekend 09.30-18.15

Fortplanen er gyldig 1.03. - 30.12.2017

www.næssundfaergen.dk

www.næssundfaergen.dk

 næssundfærgensvenner

 30 33 31 51

Reklame for Næssundfærgen 2021.

Samarbejde mellem kommune og lokalsamfund

De frivillige kræfter i styregruppen giver udtryk for at de er stolte af en bottom up proces, hvor alt bliver diskuteret på borgermøder. Altid svar fra borgere: "ja det er det vi mener", før man gik videre. Omvendt siger embedsmændene om samarbejdet med Styregruppen i de 7 sogne: "Vi bliver aldrig helt enige, men vi har fornemmelsen af at

trække i samme retning". De lokale kræfter roser Morsø Kommunes embedsmænd for at være imødekommende og have evne til at komme ind på livet af de lokale. En af embedsmændene er endda kendt af alle i Karby – ved fornavn (ikke efternavn). Embedsmændene giver også udtryk for at de følger en strategi om at være tilgængelige for borgerne og at det skal være nemt for borgerne at komme i kontakt. "Det er en fælles opgave at løfte området", lyder udsagnet og man ønsker ikke et 'kommune-versus borger-forhold.

Status på befolkningsudvikling

I 2015 var der i Karby 257 indbyggere og i hele Karby Sogn var tallet 472. (*Strategisk tilpasning Landsbyen de syv sogne, Byfornyelsesprogram Morsø Kommune 2015-2018, side 43*). I 2017 var tallet steget til 495 indbyggere og i 2018 504 indbyggere i Karby Sogn.

I hele Landsbyen de 7 Sogne: 2015 i alt 2141 → 2020 i alt 1986

I Karby Sogn: 2015 i alt 472 → 2018 i alt 504 → 2020 i alt 454

I landsbyen Karby: 2015 i alt 257 → 2020 i alt 236

3.2 Status på projekt Løkkensvej, Lev godt, lad det gro

Projektets opstart og forløb

Ifølge embedsmænd var der på borgermøderne i 2016 positive tilkendegivelser fra både borgere og landmænd overfor projektindsatsen på hele Løkkensvej. Men samtidigt var der en bekymring for, om der var for få midler til indsatsen. Mange borgeres holdning var, at med projektets begrænsede økonomiske ressourcer, så ville de gerne kunne se, at kommunen "havde været der", når projektet var forbi. Med andre ord, man ønskede at samle så mange typer af forsøg, som muligt og embedsmændenes vurdering var, at landsbyen Sdr. Rubjerg/Gølstrup var den bedste kandidat til dette, og derfor besluttedes det at fokusere indsatsen her. Fra kommunens embedsmænds side var det i høj grad vejkantsbyens fysiske udtryk, der gjorde udslaget ift. at fokusere indsatsen her: Sdr. Rubjerg/Gølstrup er en typisk langstrakt vejkantsby, der ligger i et ådalslandskab, som projektet kunne medvirke til at styrke oplevelsen af.

Barriere: Embedsmændene var dog allerede her klar over at Løkkensvej-projektets ambition var svær at levere på. Ambitionen om at vende landsbyerne om, dvs. tynde ud i bygninger langs vejen og bygge ud længere fra vejen, så byerne ville orientere sig ud i landskabet og væk fra vejen. Der var i projektet ikke økonomi til at tilvejebringe ny infrastruktur til 'landskabsbyen', men det vil kræve, at der er en interesse for og økonomi til at bygge fra privat side. En ide om at bygge et prøvehus for at demonstrere tankerne bag projektet har været overvejet.

Konkrete indsatser i og omkring Sdr. Rubjerg/Gølstrup

Den største indsats: Vejprojektet

Som nævnt tidligere var det en projektmålsætning at styrke oplevelsen af at være i en tæt landsby, frem for en langstrakt bebyggelse langs en hovedvej. I 2016 blev der derfor med Trafik, Bygnings- og Boligstyrelsens mellemkomst indledt et samarbejde med Vejdirektoratet, og styrelsen bidrog med yderligere finansiering til vejprojektet. Ideen var at realisere et vejprojekt, som havde til formål at give fælles bud på, hvordan man kan holde fast i oplevelsen af en landsby / vejkantsby, hvor centrum er markeret, som et sted hvor der bor mennesker.

Rammer og Forløb for Lev godt, lad det gro

- *Hjørring Kommunes projekt for Løkkensvej.*

Forløb: 2015-2018 (forlænget til 2020).

Økonomi: 7.5 mio. kr.

- 2014 Ansøgning til pulje.
- 2015 Proces hvor projektet præsenteres på borgermøder og borgerne stiller spørgsmål, samt tager på studietur til lignende projekter i det nordjyske.
- 2016 Projektet fokuseres fra Hele Løkkensvej til landsbyen Sdr. Rubjerg/Gølstrup
- 2017 Mertilsagn på 1 million kroner til forsøg med landevej og præsentation af projekt for lokale. Forsøgsdel sættes på hold til efter vejprojekt er lavet. – projekt forlænges til 2020.
- 2018 vejprojekt skulle have været igangsat, men udskydes til 2019 pga separat kloakeringsprojekt.
- 2020 projektet realiseret.

Sammen med landsbyens borgere blev der i 2017 udviklet en plan, som fysisk skulle markere landsbyens tyngdepunkt, samt forkorte strækningen med bymæssig bebyggelse fra 1400 m til 400 m, hvor der var hastighedsbegrænsning på 50 km. Der blev nedsat en samarbejdsgruppe med frivillige ildsjæle, der meldt sig til udviklingsarbejdet, og en lokal arbejdsgruppe kom på ideen om at lave en kombineret gang- og cykelsti, hvilket blev tiltrådt af projektet. Desuden skulle den kombinerede fortov-cykelsti slynges for at bringe trafikanter ned i fart. Denne indsats har desuden medført at kommunen fremover fortrinsvist vil erhverve og nedrive ejendomme udenfor de centrale 400 meter i midten af Sdr. Rubjerg.

Visualisering af vejprojektet. Hjørring Kommune.

Vejprojektet skulle være gået i jorden i foråret 2018, men det lokale vandselskab meldte sig på banen med en fremrykning af separatkloakeringsprojekt, der alligevel skulle været foretaget i byen indenfor en årrække. Derved kunne forsyningsselskabet blive medfinansierende på vejprojektet, men kommunens projektledelse satte som betingelse for samarbejdet, at Sdr. Rubjergs borgere sagde ja til, at vejprojektet således uplanlagt påførte den enkelte ejendomsejer udgifter. Det sagde borgerne et stort ja til ved et

borgermøde februar 2018. Da forsyningsselskabet ikke havde budgetteret med separatkloakeringen i 2018, blev der hos styrelsen søgt og bevilget udsættelse af vejprojektet i et år med anlægsstart primo 2019. Kommunen og forsyningsselskab var klar til at starte udbud ved årsskiftet til 2019, men på det tidspunkt var sagen lagt til sagsbehandling i en anden afdeling i Vejdirektoratet. I februar 2019 meldte kommunen i et brev til alle berørte husejere, at projektet er blevet forsinket, men at man regnede med at starte op efter påske. Dette kom ikke til at holde, da det efter dialog med Vejdirektoratet hen over forår og sommer stod klart, at der ikke kunne opnås tilladelse til at lave omkørsel, så Løkkensvejen kunne lukkes af under arbejdet. Derfor kunne der kun arbejdes med én vejbane ad gangen, hvilket gav udfordringer for entreprenøren rent pladsmæssigt og gjorde det vanskelig at "udrulle" kloakker mv rationelt på Løkkensvej. Desuden skulle arbejdet fuldstændigt indstilles i hele sommerperioden juli-august. I juni 2019 indgik kommune og forsyningsselskab kontrakt med den entreprenør, der havde vundet den samlede opgave – såvel kloakseparering som vejprojekt. Derefter startede separatkloakeringen og parallelt hermed blev der lavet nye kantsten og slynget cykel-/gangsti op mod sommerferien, og de gik for alvor i gang i ved udgangen af august 2019. Selve beplantningen blev lavet i eftersommeren 2020. Om den endelige udformning af vejprojekt giver kommunens embedsmænd udtryk for at de finder at beplantning ikke er blevet så voldsom som håbet på, men at projektet er landet nogenlunde, som man drømte om. Beplantningen som vejprojektet har tilført, både langs vej og i forhaver, vedligeholdes af entreprenøren i tre år.

Beplantning langs den kombinerede gang og cykeltsti. Foto fra maj 2021. Bente Mouritzen, Hjørring Kommune.

Ny kombineret cykel-gangsti og beplantning i rabat og i forhaver. I den oprindelige visualisering var der tegnet vindmast og rumleriller til markering af landsbyens tyngdepunkt, men denne blev udtaget af besparelseshensyn. Foto Hjørring Kommune, marts 2021.

En anden løsning: Udtræden af separatkloakering

Da det var vedtaget, at der skal laves separatkloakering i Sdr Rubjerg inden for en overskuelig årrække, er det svært som kommune og borgere at sige nej til tilbuddet: Når nu man alligevel skulle 'i jorden' med vejprojektet ville det være ærgerligt at pløje det hele op igen. Fra Vandselskabet erfarer vi, at separatkloakeringsprojektet har kostet 20 mio. kr. for indsatsen i hele Gølstrup-Rubjerg. Hertil kommer de private ejendommejerers udgifter til separatkloakering på egen grund, hvilket anslås til at være ca. 10-20.000 kr. på ejendom. Spørgsmålet er her, om byen var det rigtige sted at kanalisere et tocifret millionbeløb hen? Forsyningselskab såvel som ejendommejere, har som nævnt brugt ganske mange ressourcer på separatkloakeringen. Et spørgsmål er her, om man kunne være lykkedes med en mindre kostbar tilgang, da flere forsyningselskaber på deres

hjemmesider beskriver vilkår for at grundejere kan udtræde af et separatkloakeringsprojekt – for så vidt angår regnvandsdelen. Det kræver blandt andet, at muligheden for udtræden fremgår af kommunens spildevandsplan. Udtrædelse af et separatkloakeringsprojekt muliggør at en større gruppe lodsejere, fx en grundejerforening eller anden landsbyorganisering, laver en fælles plan for afledningen af regnvand med f.eks. regnvandsøer og forskellige former for rekreative og naturrige arealer, hvor vandet har en funktion og giver øget kvalitet i området til gavn for hele fællesskabet. Her kunne kommunen facilitere en fælles løsning i samarbejde med grundejerforening og forsyningsselskab.

Grundejerne skal selv sørge for at lede deres grunds regnvand ud til skel, ligesom de vil skulle betale til spildevandsledningen. Desuden behøver forsyningsselskabet kun at lave spildevandsledninger – og ikke regnvandsledninger – ind til ejendommene. Det bliver sandsynligvis derfor billigere for såvel forsyningsselskab som ejendomsejere.

Kommunen vil have mulighed for at facilitere et sådant fælles projekt i regi af en områdefornyelsesorganisering. En sådan indsats vil give særlig god mening fremadrettet, da områdefornyelsesmidler er rettet mod mindre byer/landsbyer, hvor de enkelte ejendommers friværdis og lånemuligheder kan være lave. Det er dog samtidigt en tilgang, der vil kræve mere samarbejde mellem forsyningsselskab og kommune.

Svært samarbejde med Vejdirektoratet

Kommunens embedsmænd giver udtryk for at samarbejde mellem kommune og Vejdirektorat startede godt, samt at mange ideer om beplantning tæt på vej landede godt i skitseprojekter. Men da projektet skulle i realiseringsfase, tog sagsbehandling lang tid. Hjørring Kommunes embedsmænd giver her udtryk for, at hvis kommunen skal lave et lignende vejprojekt i samarbejde med Vejdirektoratet, så skal der etableres mere fasttømret formål og projektgruppe, der kan imødegå at Vejdirektoratet laver ad hoc sagsbehandling i realiseringsfasen.

Delprojekt Bjeskhavn: løftet af frivillige

På to kommunalt ejede arealer, hvor der er nedrevet ejendomme, er det anlagt en borgerdrevet demonstrationshave for bjeskurter. Tilplantning af bjeskhaven gik i gang foråret 2018 med midler fra LAG Nord og Friluftsrådet. Der blev lavet en brugsrets aftale mellem Hjørring Kommune og en gruppe frivillige under Borgerforeningen. Desuden er der placeret borde og bænke i haveanlægget. Der er flere faciliteter på grunden, som tæller bl.a. cykelstativer ud til vej, toiletbygning med handicap toilet og redskabsskur.

Oversvømmelse

Der har været problemer med at haven oversvømmer. Da ejendommene blev revet ned trykkede maskinerne lerjorden mere kompakt, så vandet har svært ved at sive ned.

Bjeskhaven for plejet?

Bjeskhaven er forankret godt hos lokale kræfter, der passer og plejer, men kommunens embedsmænd giver udtryk for at bjeskhavens stramme, plejede udtryk ikke er i tråd med projektmålsætningen om at 'lade det gro'. Projektlederen formulerer det som et

clash mellem den vilde æstetik, som projektet kom med, og den æstetik de lokale ønsker, der er mere plejet. Spørgsmålet er her, om ikke det er af mindre betydning, hvilket udtryk bjeskhaven har, når det nu er lykkedes at forankre driften af den lokalt?

Bjeskhaven, maj 2021.

Delprojekt forfaldne ejendomme og Thorkild Simonsens barndomshjem

Erhvervelse og nedrivning af nedslidte ejendomme har været en metode til at nå projektmålet om at gøre det bagvedliggende landskab mere synligt og styrke den rumlige sammenhæng på langs og på tværs af Løkkensvej.

Da projektperioden gik i gang, var det i alt ca. 100 ejendomme på Løkkensvejen indenfor Sdr. Rubjerg og Gølstrups bygrænser. Status 2021 er at totalt set er 10 ejendomme opkøbt.

Særlig omtale fortjener en sidste ejendom, som kommunen i 2018 købte på tvangsauktion. Det er en væsentlig bygning midt i Sdr. Rubjerg, som i øvrigt er tidligere Århus-borgmester og minister Thorkild Simonsens barndomshjem. Ejendommen var

længe urealistisk dyrt til salg, og gik på tvangsauktion. Både embedsmænd og frivillige giver udtryk for at ejendommen er i meget ringe stand. Kommunen havde efter købet et projekt i tankerne, hvor ejendommen istandsættes og fremadrettet bruges i et fællesskab, der kan være med til at styrke landsbyens fællesskab og image. Der var i projektet afsat 2.5 mio. kr. til opkøb og nedrivning af ejendomme.

Thorkild Simonsen-ejendommen 2018. Foto Hjørring Kommune.

Bliver der forventet for meget af de lokale?

Kommunen har spurgt borgerforening og andre lokale, frivillige aktører, om de vil bruge bygningen til at lave fx besøgscenter, hvor turister kan se, hvordan man laver bjesk – eller en 'bed & breakfast', et maker space eller lokalarkiv. Men lokale har ikke villet gå ind i projektet. Kommunen havde flere bevæggrunde for at købe huset og bevare det: Kommunen vil nemlig rive den markante ejendom ned, da den ligger indenfor de centrale 400 meter midt i byen og vil svække oplevelsen af at være i den tætte by. Spørgsmålet er her, om ikke bare kommunen lige her må slippe den planfaglige projektmålsætning om tæt by og lade en grim og dårlig ejendom rive ned. I skrivende stund her i maj 2021 er det besluttet at rive ejendommen ned, men at lade fundament eller skelet stå for fortsat at markere, at der har stået en markant bygning.

Projektindsats: Tilgængelighed til landskabet

En projektmålsætning var at styrke byens rekreative muligheder ved at lette adgangen til landskabet og i 2018 gik kommunen i gang med at erhverve to engarealer i en ådal sydøst for byen, hvor vandløbet Grønningsbækken løber og somme tider oversvømmer arealerne. Arealerne var ejet af landmænd, hvoraf den ene gerne ville afhænde sit areal gratis til borgerforeningen, der ville arbejde med afgræsning og måske shelterplads. Den anden landmand ville kun afhænde ved salg.

De to arealer i ådalen er adskilt af Grønningsbækken. Foto Hjørring Kommune.

Statslige hensyn som barrierer

For at borgerforeningen kunne overtage arealerne, krævede det ansøgning til Landbrugs- og Fiskeristyrelsen, som skulle give tilladelse til at ophæve landbrugspligt. Efter sagsbehandling i et års tid, vendte styrelsen tilbage med at tilladelsen kunne gives, hvis Borgerforeningen lavede en ændring af deres vedtægter, så deres formål blev ændret til at være naturpleje. Samtidigt skulle Hjørring Kommune garantere skriftligt over for styrelsen, at arealerne aldrig ville blive udstykket til byudvikling. Desuden fulgte krav om at engen ikke måtte anvendes rekreativt og her stod Borgerforeningen efter projektleders udsagn af.

En anden barriere opstod, da skæringsdato for arealoverdragelsen ikke passede med datoen for udbetaling af hektar-støtte.

Men i stedet kunne forsyningsselskabet bruge arealerne til regnvandsbassin for al det overfladevand, som separatkloakering havde skabt. Forsyningsselskabet har derfor taget sig af den videre proces og det vil fortsat være naturligt at få genslynget bækken.

Der var desuden en tredje barriere, idet forsyningsselskabet vil købe areal til deres "bank" af arealer til erstatningsnatur. Hvis selskabet går ind i et område med beskyttet natur, skal det erstattes af natur et andet sted. Men denne praksis blev indklaget af Danmarks Naturfredningsforening, understøttet af Hjørring Kommunes eget naturteam, som ikke mente, at man kan tage et areal et sted og naturforbedre et andet sted, men at det skal ske samme sted. Hvordan dette ender vides pt ikke.

Alt i alt må det konstateres, at etablering af rekreative arealer i vejkantsbyer, med omkringliggende arealer med landbrugspligt, er en svær problemstilling at løfte for kommuner. Dog er der gjort en række væsentlige erfaringer i samarbejdet med det lokale forsyningsselskab ift. etablering af regnvandsbassin og rekreative arealer på tidligere landbrugsjord. Disse erfaringer kom i stand, da projektet ramte barrierer i Landbrugsstyrelsens sagsbehandling, men har på denne måde fået dyrebare erfaringer, der kan bruges af andre kommuner, ligesom erfaringer måske kan muliggøre ændringer af institutionel praksis i Landbrugsstyrelsen.

Projektindsats om stier: var i gang

Stiforbindelser er også en måde at løfte projektets målsætning om at udvikle rekreative muligheder og adgang til landskaber, ved at gøre det muligt at gå på en sti langs Løkkensvejen. Embedsmændene gav dog udtryk for i 2016 at der faktisk var en lokal indsats i gang, som man ikke kendte noget til. En lokal gruppe frivillige lavede aftaler med lodsejere om trampestier. Kommunens indsats har gået på at få stier registreret på kommunens kort. Der var afsat 300.000 kr. til stier i projektet.

Skærmdump af fra Hjerring Kommunes giskort med forskellige typer stier.

Intern barriere i kommunen

Embedsmændene giver udtryk for at der var uenighed internt i den kommunale administration, om det var en god ide at lægge lokale og 'anarkistiske' stier ind i kommunens offentligt tilgængelige kort. Modstand gik på at kommunen kunne få vedligeholdelsesforpligtigelse på stier, hvis stierne optrådte på kommunens kort. Men ideen er modnet med tiden og herefter lagt ind.

Samarbejde mellem kommune og lokalsamfund

I Hjerring Kommunes projekt er mange af projektideerne udviklet af kommunens embedsmænd, der efterfølgende har præsenteret dem for de lokale. Dermed klassificeres projektet som en top-down-tilgang. Embedsmændene har præsenteret projektideer for de lokale ved forskellige lejligheder, hvor de havde forventet modstand. Men tilbagemeldingen fra de lokale har været: "Ja.. og hvornår går I i gang".

En udfordring har været, at projektet er blevet præsenteret som en ambitiøs omdannelse, der skulle foregå på hele Løkkensvej, mens det efterfølgende har vist sig mere realistisk at samle indsatsen i Sdr. Rubjerg/Gølstrup.

Tidsforbrug som barriere

Fra beslutningen om at fokusere midler i Sdr. Rubjerg først i 2016 til at vejprojektet var realiseret i efteråret 2020, er der gået 3½ år. For fagpersoner er der meningsfulde grunde til at projektet trak ud. Men for lokale er 3½ år altså lang tid at vente.

Befolkningsudvikling i Sdr. Rubjerg

Sdr Rubjerg: 2015 i alt 184 → 2016 i alt 185 → 2018 i alt 171 → 2020 i alt 167

Der var i 2016 185 indbyggere i Sdr. Rubjerg og i 2018 171 indbyggere, - et fald på 14 indbyggere. Den største gruppe var de 40-64-årige, hvor en del er fraflyttet i 2018. Desuden er der i 2018 færre spædbørn, og hvor antallet af 65-80-årige er faldende, er antallet af ældre over 80 svagt stigende.

2015-2020 – opdelt på aldersgrupper: Fortsat færre børn fra 0-17 år. Arbejdsdygtig alder er nogenlunde konstant til svagt faldende, mens nyligt pensionerede fra 66-79 er faldende. Gamle over 80 år fortsat stigende.

4. Hvad siger de lokale?

4.1 Hvordan forholdt de lokale indbyggere sig ved projektstart?

Det sagde de interviewede i Karby i 2016

.. om projektindsatsen

De interviewede i Karby kender alle til Morsø Kommunes projektindsats og er generelt positive overfor indsatsen med at rive forfaldne ejendomme ned. Flere giver udtryk for, at selvom at Karby er et yderområde, må der gerne se pænt ud. Et par af de interviewede er dog ikke tilfredse med rækkefølgen i nedrivningerne, men alt i alt er der positiv stemning overfor nedrivningsindsatsen. Flere af de interviewede er dog generelt meget skeptiske overfor Morsø Kommune. Næsten alle de interviewede tilkendegiver, at Morsø Kommunes lukning af færgeruten over Næssund er et stort tab. Flere af dem er inde på, at Karby har mistet flere væsentlige privilegier/services som færge, skole, brugsen og børnehaven. Et par af de interviewede er kritiske over brug af projektmidler til at etablere småbroer over åer, etablering af stier og fugletårne. Holdningen er, at det sig selv er fine nok tiltag, men egentlig ret uvæsentlige, og at det ville have været af meget større betydning, hvis der blev etableret vigtig privat og offentlig service, såsom en købmand eller skole.

.. om at bo i landsbyen

Alle interviewede tilkendegiver, at de er meget glade for at bo i Karby. De er meget glade for naturen omkring byen, og flere siger, at det er "verdens bedste natur". Flere påskønner at der er fred og ro. De fleste af de interviewede giver udtryk for, at de er glade for det stærke fællesskab og sammenhold, der er i Karby og at projektet har medvirket til at styrke sammenholdet. De er glade for at kende hinanden og flere giver udtryk for, at der er stor hjælpsomhed overfor hinanden i byen.

.. om deres bekymringer for fremtiden

Flere af de interviewede udtrykker bekymring for at sygehuset ligger langt væk. Flere har planer eller drømme om at flytte ind til Nykøbing Mors, når børnene er flyttet hjemmefra (Referater af interview med lokale indbyggere januar 2016).

Det sagde de interviewede i Sdr. Rubjerg i 2016 ...

.. om projektindsatsen

De interviewede i Sdr. Rubjerg giver alle udtryk for, at de kender til Hjørring Kommunes projekt Løkkensvej. Men flere tilkendegiver, at de ikke føler sig godt nok informeret og gerne vil vide noget mere. Flere har hørt om stiprojekterne og er positive overfor dem. Næsten alle interviewede tilkendegiver, at de er positive overfor kommunens nedrivningsindsats – det er godt at forskønne, fordi det giver et bedre indtryk af byen. En interviewperson giver udtryk for at kommunen ikke gør nok ved tomterne efter nedrivning – "en ukrudtsmark blev det til", siger han.

.. om at bo i landsbyen

Spørgsmålet om, om Sdr. Rubjerg er et godt sted at bo, deler interviewpersonerne – nogle påskønner fred og ro og naturen, særligt nærheden til Vesterhavet. To interviewpersoner, begge mødre, giver udtryk for at trafikken på Løkkensvej er et problem. Dels at der køres stærkt, dels at der er megen trafikstøj. Flere giver dog udtryk for at vejen og deraf bussen, der har timesdrift, er en god ting, da man kan komme både til Løkken og Hjørring regelmæssigt. Med hensyn til temaet om fællesskab fordeler interviewene sig i to grupperinger. Dels er der en række ældre indbyggere, der er glade for det fællesskab, de har med andre – fx i menighedsrådet. Denne gruppe nævner, at de påskønner det gode naboskab og udtrykker glæde for, at der i sommerhalvåret afholdes fest og fællesspisning for alle, fx til Skt. Hans og sommerfesten. Dels er der en række tilflyttere, der giver udtryk for, at det er svært at blive en del af fællesskabet, fx at det tager flere år, fra at man er flyttet til byen til man bliver inviteret ind i borgerforeningen. Et par interviewpersoner nævner, at det er svært at få kontakt til andre i landsbyen. Flere nævner ejendomme, som opkøbes af nordmænd, der holder dem i god stand og som er søde og rare, men passer sig selv og ikke deltager i fællesskabet.

.. om deres bekymringer for fremtiden

Flere interviewpersoner giver udtryk for, at de er bekymrede over de tomme ejendomme langs vejen. De udgør en risiko – for at blive opkøbt af bolighajer, de såkaldte 'Låsby-Svendsen'-typer, som ikke sætter boligerne godt nok i stand og lejer ud til udsatte borgere, der ofte kan have et misbrugsproblem. Flere giver udtryk for, at de ønsker sig, at der flytter børnefamilier til. Flere giver udtryk for bekymring om, at ejendommene bliver forladt for altid. (Referater af interview med lokale indbyggere juni 2016).

4.2 Hvordan forholdt de lokale indbyggere sig ved projektafslutning?

Det sagde de interviewede i Karby i 2020..

.. om projektindsatsen..

..de interviewede er alle meget positive overfor Strategisk tilpasningsprojektet. De fysiske omdannelsesprojekter, som Redsted Sognegård og Karby Kuber, er de imponerede over – både fordi bygninger og lokaler har fået et stort løft – og fordi frivillige kræfter har fået mulighed for at bidrage. Det har styrket sammenholdet i byen.

De interviewede er meget positive overfor nedrivningsindsatsen og de nu tomme grunde, der er langt at foretrække fremfor nedslidte huse, der efter deres opfattelse skæmmede byen.

Færgefarten over Næssund til Thy er der vidt forskellige holdninger til. Nogle påskønner den. Andre mener at man skal lade falde, hvad ikke kan stå selv og mener at det kommunale tilskud til færgen kunne bruges bedre.

.. om at bo i landsbyen..

..alle interviewede giver udtryk for at de er meget glade for at bo i landsbyen – de påskønner et stort sammenhold og natur og fred og ro.

.. om projektet vil ændre noget for byen i fremtiden..

.. de interviewede udtrykker glæde over at projektet har givet området et stort løft og dermed været godt for dem, der bor der. Men de tror ikke at projektet kan give øget tilflytning i fremtiden. (*Referater af interview med lokale indbyggere december 2020*).

Det sagde de interviewede i Sdr. Rubjerg i 2020 ...

.. om projektindsatsen

De interviewede giver udtryk for at de er meget positive overfor projektet. Alle giver udtryk for, at de forventer at beplantningen langs Løkkensvejen bliver flot.

De interviewede er positive overfor nedrivning af slidte ejendomme og synes at tomter med vildtvoksende natur er at foretrække frem for skæmmende ejendomme.

Kloaksepareringsprojektet giver de udtryk for var langvarigt og bøvlet, mens det stod på, men de er generelt tilfredse med resultatet. Dog italesætter de interviewede, at de håber, at der bliver asfalteret på ny. De mange huller, kloaksepareringsprojektet medførte, er blevet lappede, men giver et dårligt underlag at køre på. Når tunge lastbiler passerer langs Løkkensvej, kan det mærkes inde på ejendommene.

De interviewede er skeptiske overfor en indskrænkning af 50 km hastighedszonen fra 1400 til 400 m.

.. om projektet vil ændre noget for byen i fremtiden..

De interviewede er glade for projekt og forbedringer, men de tror generelt ikke, at det vil ændre noget væsentligt for byen. De interviewede siger alle, at de tror at tilflytning kræver en børneinstitution og en købmand. (*Referater af interview med lokale indbyggere december 2020*).

4.3 Hvordan forholdt de lokale frivillige sig ved projektstart?

Det sagde Styregruppen i De 7 sogne i 2016

Styregruppen i De 7 sogne gav under interviewet udtryk for, at de har meget stort ejerskab til tilpasnings-projektet, som de giver udtryk for selv at være en del af. Om selve Landsbyen de 7 sogne-projektets opstart siger de at "her begyndte det af nød" – på baggrund af at kommunen har fjernet mange services fra området som lukningen af skole og færgerute. Så der var stor skepsis overfor Morsø Kommune lokalt, men samtidig er der tilfredshed med tilpasningsindsatsen, nedrivning og forskønnelse. Dog giver de lokale frivillige udtryk for, at det er ærgerligt, at der går så lang tid før projekter realiseres. Det er svært at holde de frivillige til ilden, holde gryden i kog hen over årene og sørge for fremdrift.

Når det gælder fremtiden, er styregruppen bekymret. De kalder sig selv for *Tordenskjolds soldater* og giver selv udtryk for at de er bekymrede for, om der er nogle til at overtage De 7 sogne-projektet, når de ikke selv har energien til det mere. (*Interview med Styregruppen i De 7 sogne den 29. november 2016*)

Det sagde Styregruppen i De 7 sogne i 2020

Styregruppen siger selv, at de har været optaget af at skabe rammerne, 'murstenene', som de kalder dem, og at det ikke er sikkert, at de er de rigtige til stå for indhold og aktiviteter i de nye rammer. Styregruppen har ikke villet slå på tromme før alle dele var færdigbyggede – og den fortsatte corona-situation 2020-21 hæmmer sociale aktiviteter.

Styregruppen siger selv, at det er en vanskelig udfordring at kommunikere og markedsføre området – først og fremmest overfor indbyggere og sekundært andre. De 7 sognes hjemmeside (superlandsbyen.dk) opdateres jævnligt, men en kalender, der skulle give overblik over alle aktiviteter i De 7 sogne, er ikke i drift. Dele af styregruppen er skeptiske overfor hjemmesiden, der ikke appellerer bredt, men ser at en facebook-side kunne komme længere ud.

En bekymring for fremtiden er i 2020 – ligesom i 2016 – at styregruppemedlemmerne bliver ældre, men dog er der nu en kvinde i fyrrerne, der er kommet med og som bidrager meget. En læring styregruppen har gjort sig er at hvis de skal have løftet et projekt hurtigt, så er det tilflyttere, de skal henvende sig til, ikke dem der har boet i området længe. (*Interview med Styregruppen i De 7 sogne, december 2020*).

Det sagde de frivillige kræfter i Sdr Rubjerg i 2016

De frivillige i Sdr. Rubjerg giver udtryk for at de er positive overfor projektet – både når det gælder nedrivning, forskønnelse samt etablering af stier og andre rekreative tiltag i landskabet. Der er nogen skepsis overfor kommunen og borgmesteren. Når det gælder fremtiden, er de frivillige positive. Der er gode muligheder for tilflytning til byen mener de. Fx væksten i hjemmearbejdspladser vil gøre at det bliver mere attraktivt at bosætte sig i byen. Hvis der ellers kan etableres ordentligt bredbånd. *(Interview med frivillige kræfter i Sdr. Rubjerg den 30. november 2016).*

Det sagde de frivillige kræfter i Sdr Rubjerg i 2020

De frivillige er generelt stærke tilhængere af hele projektet. De har engageret sig i forskellige delprojekter og giver udtryk for at de er blevet mødt konstruktivt af kommunens embedsmænd, som de opfatter som projektledere, der har været smidige og kreative i tilrettelæggelse og udførelse af projektet. De frivillige er positive overfor kommunens indsats med at fjerne dårlige ejendomme, men er lidt skeptiske overfor ideen om at 'lade det gro', da det giver et sjusket indtryk. Selve vejprojektet er de positive overfor og har positive forventninger til det grønne præg i vejkanten.

Separatkloakeringsdelen af projektet giver de udtryk for var bøvlet og de er glade for at det er overstået. De har generelt følt sig godt informeret om projektet fra kommunens side, men ikke i den sidste del her i 2020-21. De synes ikke de har fået noget at vide om engprojektet.

Thorkild Simonsen-ejendommen ser de frivillige ikke noget potentiale i, dels da bygningen er i dårlig stand, dels da borgerforeningen allerede drifter et såkaldt Multihus.

De frivillige er skeptiske overfor en indskrænkning af 50 km hastighedszonen fra 1400 til 400 m.

En bekymring for fremtiden er, om byen vil kunne tiltrække børnefamilier. De frivillige forventer, at børnefamilier hellere vil bosætte sig i byer med børneinstitutioner og købmænd. Så bekymringen er, at der fremover vil være færre og færre, der bor i byen. *(Interview med frivillige kræfter i Sdr. Rubjerg, december 2020).*

5. Konklusion

SWOT for Projekt Strategisk tilpasning i landsbyen de 7 sogne 2021

Skemaet indeholder nøgleudsagn, som udfoldes i teksten efterfølgende

Styrker – menneskeligt og fysisk 1. Generelt er fysiske projekter realiseret i høj kvalitet, der giver området gode faciliteter. 2. Embedsmænd og frivillige, menneskelige kræfter har været dygtige projektmagere der evner både finansiering og realisering.	Svagheder – menneskeligt og fysisk 1. enkelte fysiske projekter kunne have været løftet ved mere brug af strategisk-faglig tænkning fra kommunens side. 2. en klassisk arkitektfaglig embedsmandsrolle har været
---	---

<p>3. Embedsmændene har desuden været dygtige til en faciliterende embedsmandsrolle ud fra de udviklede tilpasningsredskaber og dygtige til at samarbejde med de frivillige kræfter.</p>	<p>mindre i spil, men kunne have løftet projekters fysiske kvalitet.</p> <p>3. en indbygget svaghed i projektet var at der – trods funktionsdeling – fortsat var samme funktioner visse steder i området. <i>Se mere under trusler.</i></p>
<p>Muligheder – menneskeligt og fysisk</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de realiserede projekter giver fantastiske muligheder for at bygge videre på fællesskabet i Landsbyen De 7 sogne. 2. med de fysiske rammer på plads, er der nu frigjort ressourcer til at de frivillige kan fokusere på sociale arrangementer – både indhold og kommunikation omkring dem 	<p>Trusler – menneskeligt og fysisk</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. i flere af landsbyerne er der fortsat samme funktioner, hvilket er udtryk for en lokal suboptimering. Det vil være en særlig trussel med et stadigt faldende indbyggertal, da det kan blive sværere at drifte, udleje og vedligeholde de fysiske rammer 2. faldende indbyggertal 3. aldrende frivillige

Mere om styrker og muligheder

Flere af de fysiske projekter er realiseret i imponerende høj kvalitet – her tænkes både på Karby Kuber og de steder, hvor boliger er revet ned og hvor der er opstået fantastiske landskabskig.

Både frivillige og embedsmænd har været smidige til at samarbejde og meget dygtige og vedholdende projektmagere, der har evnet lange, seje træk hen mod en realisering, der tager langt tid – her tænkes særligt på Karby Kuber, der opnåede tilsagn til fondsstøtte for ti år siden.

Med meget stærke resultater landet, er der nu mulighed for at de frivillige kræfter kan fokusere ressourcer på at løfte indholdet - de sociale arrangementer - der styrker fællesskabet i Landsbyen De 7 sogne. Herunder også den vigtige kommunikation omkring de sociale arrangementer.

I projektet har kommune og konsulent desuden været stærkt bevidst om nødvendigheden af at udvikle, afprøve og bruge redskaber til tilpasning – fysisk og mentalt. Redskaberne er i den grad brugt i praksis og har støttet embedsmændene i en godt praktiseret embedsrolle, hvor de har faciliteret lokale diskussioner om nødvendigheden af at tilpasse ekstensive fysiske rammer. Et eksempel er her Redsted Sognegård, hvor de lokale kræfter igennem en embedsmandsdrevet proces så i øjnene, at de fysiske rammer var nødt til at blive tilpasset og at ca. $\frac{3}{4}$ af bygningen måtte rives ned.

Mere om svagheder og trusler

I ovenstående anerkendes den meget vigtige og svære diskussion, - kommune og frivillige imellem, om tilpasning Redsted Sognegård, - som en styrke. Men der observeres også svagheder ift. Redsted Sognegård i det, det formodentlig er rigtigt svært for kommunens embedsmænd at spænde over en faciliterende embedsmandsrolle og samtidigt stå på en klassisk strategisk faglig embedsmandsrolle, der italesætter en problematik om det egentlige behov for fortsat at have forsamlingshus i Redsted – når nu der samtidigt blev opbygget tilsvarende rammer i Karby Kuber få kilometer derfra. Dette ser vi som udtryk for en lokal suboptimering og en mere klassisk strategisk embedsmandsrolle, der så mere nøgternt på det egentlige behov for at rammer for forsamlingssteder i begge de to småbyer. I lyset af en anden observeret svaghed – nemlig fortsat faldende befolkningstal – bliver dette faktisk til en alvorlig trussel for projektets fremtidige levedygtighed. Spørgsmålet er her om strategiske behovsvurderinger kunne have medvirket til at samle kræfterne og fremtidssikret ét af de to projekter. Sagen omkring Næssundfærgeren er en tilsvarende problemstilling, hvor en strategisk-faglig betragtning vil tage stilling til, om færgeforbindelsen reelt er nødvendig infrastruktur, der ud fra faglige betragtninger fortjener kommunalt tilskud. Og samme problemstilling gør sig gældende for behovet for Tæbring Byparks legeplads, da der ikke bor mange børn lokalt.

Der er også en anden observeret svaghed ved et par af projekterne som fx Tæbring Bypark og Karby Kuber. Begge er isoleret set fysiske projekter, der tilfører faciliteter lokalt og er med til at øge menneskelig livskvalitet. Men der peges dog her på nogle tabte muligheder i den konkrete udformning eller programmering af de fysiske rammer, som en klassisk arkitektfaglig embedsmandsrolle måske kunne have løftet: Karby Kuber har tumlet med en række problemstillinger i opførelsesprocessen og også i den efterfølgende drift: De tre kuber viste sig økonomisk urealiserbare, ligesom det er urentabelt at bruge den opførte kube som sauna. Karby Kubers hall var tænkt som en dagligstue, hvor lokale bare dropper ind. Men det har vist sig at selskaber hellere vil leje denne til festlige lejligheder, end de indrettede selskabslokaler, hvorved drop ind-funktionen ikke kan lade sig gøre. Tæbring Byparks legeplads vurderes også at være udtryk for tabte muligheder – som nævnt er der få lokale børn. En stærkere faglig embedsmandsrolle kunne have slået på at midlerne hertil kunne være blevet overflyttet til Karby Kuber. Eller også kunne legepladsen være løftet med mere kvalitet og et stærkere image.

En sidste observeret trussel er at de frivillige i projektets styregruppe nok er livskraftige og energiske, men er hovedsageligt de samme ældre mennesker som ved projektopstart i 2016 – nu er de bare fem år ældre.

SWOT for Projekt Løkkensvej – Lev godt, lad det gro 2021

Skemaet indeholder nøgleord, som udfoldes i teksten efterfølgende

Styrker – menneskeligt og fysisk 1. meget stærke planlægningsfaglige projektmålsætninger om at	Svagheder – menneskeligt og fysisk 1. De planlægningsfaglige projektmålsætninger er blevet stækket noget i sagsbehandlingen
--	---

<p>transformere en vejkanthusby til en landskabsby.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. meget stærk klassisk-faglig embedsmandsrolle 3. Mange delprojekter er realiseret i højest mulige kvalitet 4. godt processuelt samarbejde mellem embedsmændene og de frivillige kræfter. 	<p>hos statslige institutioner som Vejdirektoratet og Landbrugsstyrelsen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Embedsmændenes klassisk-faglige tilgang er hæmmende ift. at opfatte nogle af de fysiske projekter, der er faldet anderledes ud end forventet, som velgennemførte. 3. indarbejdelse af separat kloakering i projektet har medvirket til at det har taget meget lang tid.
<p>Muligheder – menneskeligt og fysisk</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. der er skabt en ramme hvor fremtidige nedrivninger kan skabe mere landskabsby og mere 'lad det gro' omkring Løkkensvej. 	<p>Trusler – menneskeligt og fysisk</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. faldende indbyggertal 2. aldrende frivillige 3. Kommunale afskedigelser gør det sværere for kommunen at viderebringe læring og erfaring fra projektet.

Mere om styrker og muligheder

Løkkensvej-projektet har fra første færd været et meget stærkt fagligt projekt. Der var lagt op til en helhedsorienteret løsning på både (1)vejkantsby-problemer og (2)miljø- og biodiversitets-problemer: Til det første hører projektmålsætninger om at transformere en vejkanthusbyen til en landskabsby igennem fx nedrivning i udkanten, fortætning i midten og begrønning af tomme grunde, samt mulighed for at lade byen vokse væk fra vejen og ud i områdets ådale – et skridt her har været intention om at inddrage landbrugsjord til at lave rekreative områder. Dette hænger sammen med det andet punkt om miljø og biodiversitet idet inddragelse af ådalene kan etablere grønne barrierer, som hindrer udvaskning af landbrugsgødning i åerne, samt at lade naturen gro vildt og dermed øge biodiversiteten.

Der er også en styrke i, at mange af de realiserede, fysiske projekter har opnået høj kvalitet, i al fald højest mulige kvalitet indenfor de lovgivningsmæssige barrierer, der er på området – se mere herunder.

Projektets embedsmænd er meget stærke udøvere af en klassisk-faglig embedsmandsrolle, der nødtigt har ville gå på kompromis i udførelsen af de fysiske indsatser. Embedsmændene har bl.a. en stærk helhedsorienteret, planlægningsfaglighed, der har sat det lange lys på, fx da kloaksepareringsprojektet stødte til. Her ville det have været ærgerligt at Løkkensvej skulle graves op to gange indenfor en kortere årrække.

Der observeres også en styrke i, at embedsmændene har fået et godt processuelt samarbejde i stand med de frivillige kræfter i landsbyen. På et par byggetomter er det fx lykkedes at få frivillige til at etablere og drifte en såkaldt bjeskhavn.

Der er fremtidssikrede muligheder i at nedrivning af ejendomme og begrønning af tomter vil passe godt ind i de rammer, der lagt for landsbyen om at 'lade det gro'.

Mere om svagheder og trusler

Som beskrevet i ovenstående havde projektet høj barre på projektmålsætninger, som ikke helt kunne indfries. Dels var der en række institutionelle/trafiksikkerheds barrierer i samarbejdet med Vejdirektoratet om vejprofil-projektet på Løkkensvejen, der har bevirket at beplantning ikke er blevet så tæt som ønsket. Og dels var der nogle institutionel-lovgivningsmæssige barrierer i sagsbehandlingen hos Landbrugs -og Fiskeristyrelsen, der gjorde at kommunen ikke kunne realisere rekreative områder i en af ådalene. I denne SWOT er dette noteret som en svaghed, men som nævnt i mulighedsafsnit, er det samtidigt dyrebare erfaringer, der er gjort.

Der er visse eksempler på at de stærke planlægningsfaglige projektmålsætninger skygger for de opnåede resultater – måske blev det ikke helt de forkromede løsninger, men de kom dog stadig i mål. Vi observerer en svaghed i at embedsmændenes klassisk-faglige rolle virker hæmmende ift. at opfatte nogle af de fysiske projekter, der er faldet anderledes ud end forventet, som velgennemførte. Bjeskhaven er meget velplejet og er ud fra projektmålsætninger ikke helt udtryk for projektets 'lad det gro'-målsætning, der skal fremme biodiversitet. Men er det egentligt ikke et ret velgennemført projekt ift. at det er lykkedes at få en gruppe frivillige til at passe og pleje den?

Den stærke planlægningsfaglige og helhedsorienterede tilgang har medvirket til at kommunen slog vejprojekt og separat kloakeringsprojekt sammen. I forhold til det samlede resultat gav det god mening, men det opfattes også som en svaghed, idet det samtidigt bevirkede, at der gik flere år før projektet blev realiseret.

Observerede trusler går på, at de frivillige er aldrende, ligesom der fortsat er faldende indbyggertal. Et spørgsmål er her, om landsbyen om fx ti år vil være præget af tomme og forfaldne huse, så kommunen må starte forfra?

En sidste observeret trussel er, at kommunen desværre har været igennem organisationsændringer og nedskæringsrunder, hvor én af projektmedarbejderne blev opsagt. Det truer kommunens mulighed for at viderebringe dyrebare læring og erfaring fra projektet.

6. Kilder

- *Interviews med indbyggere i Karby 19. januar 2016.*
- *Interviews med indbyggere i Karby december 2020.*
- *Interviews med indbyggere i Sdr. Rubjerg 21. juni 2016.*
- *Interviews med indbyggere i Sdr. Rubjerg december 2020.*
- *Interview med Styregruppen i De 7 sogne den 29. november 2016.*

- *Interview med Styregruppen i De 7 sogne den 15. december 2020.*
- *Interview med frivillige kræfter i Sdr. Rubjerg den 30. november 2016.*
- *Interview med frivillige kræfter i Sdr. Rubjerg den 15. december 2020.*
- *Første statusrapport for De syv Sogne-projektet, Morsø Kommune, 9. februar 2018*
- *Første statusrapport for Løkkensvej-projektet, Hjørring Kommune, 15. januar 2018*
- *Løkkensvej, lev godt, lad det gro, Projektbeskrivelse, Hjørring Kommune og Schønherr, oktober 2014*
- *Løkkensvej – lev godt, lad det gro, Byfornyelsesprogram for forsøgsprojektet, november 2015.*
- *Midtvejsstatus: Evaluering af forsøgsprojekter i mindre byer, der skrumper, Udarbejdet af Dansk Byplanlaboratorium for Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen. februar 2018*
- *Strategisk tilpasning i 'Landsbyen De 7 sogne' på Mors, ansøgning, Morsø Kommune 2014*
- *Strategisk tilpasning Landsbyen de syv sogne, Byfornyelsesprogram Morsø Kommune 2015-2018.*
- *Referat af netværksseminar 1, 19. januar 2016*
- *Referat af netværksseminar 2, 21. juni 2016*
- *Referat af netværksseminar 3, 9. marts 2017*
- *Referat af studietur til Lemvig, 30. oktober 2017*
- *Referat af netværksseminar 4 (afsluttende seminar, gennemført som webinar), 15. november 2020*
- *Sdr. Rubjerg – et omdrejningspunkt for fremtiden, Et selvstændigt forsøg under projektet for Løkkensvej – Lev godt, lad det gro, juni 2017*

dansk byplan
laboratorium